

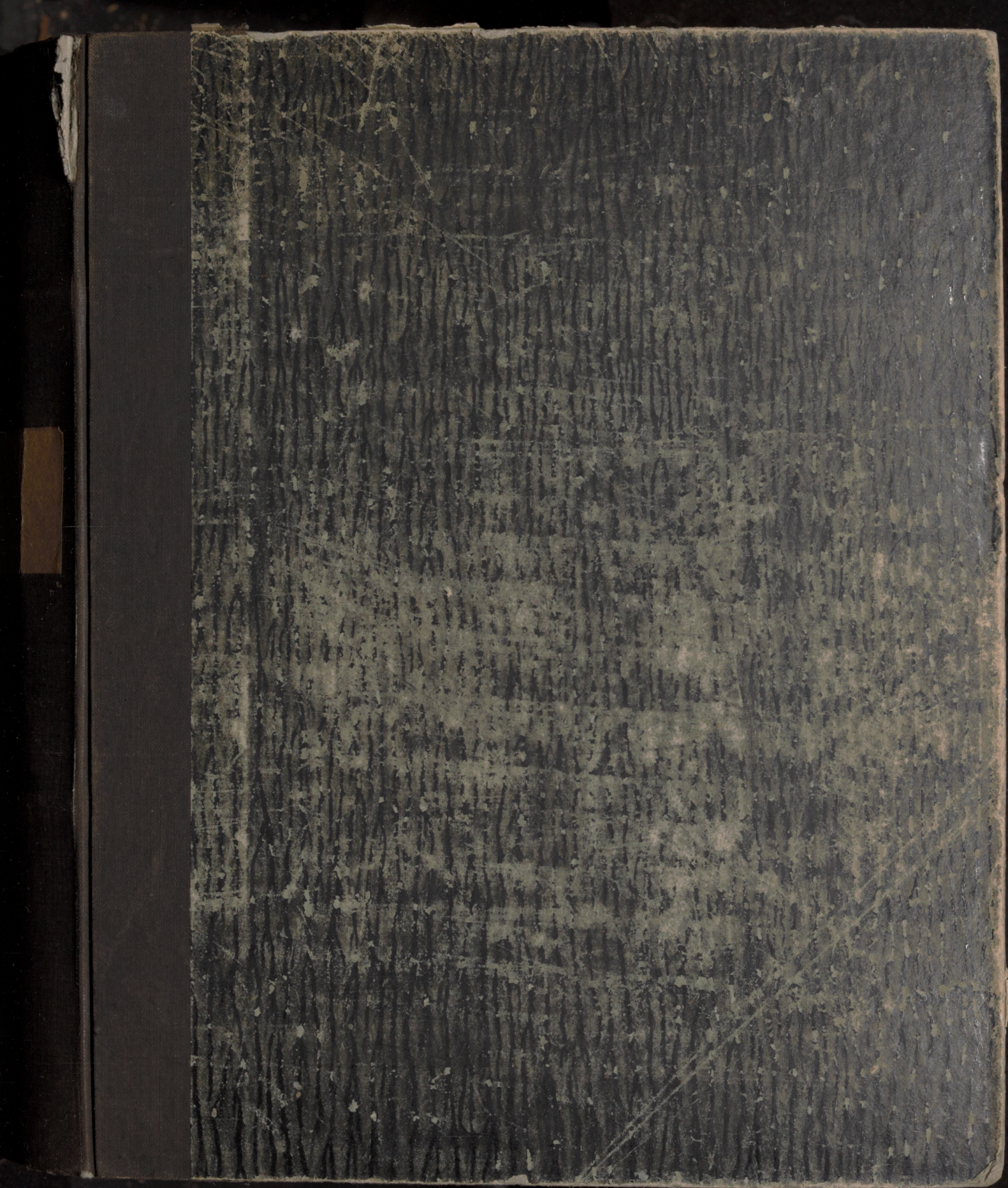
**Mêmê mayan ha-yeshûah mayim tselôlîm Sive De Puritate Fontium Ebræorum,
Speciatim Ex Libro Josuæ Probata Dissertatio Philologica Tertia**

Stadæ: Litteris Ehlerianis, [1726?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn86218715X>

Druck Freier Zugang

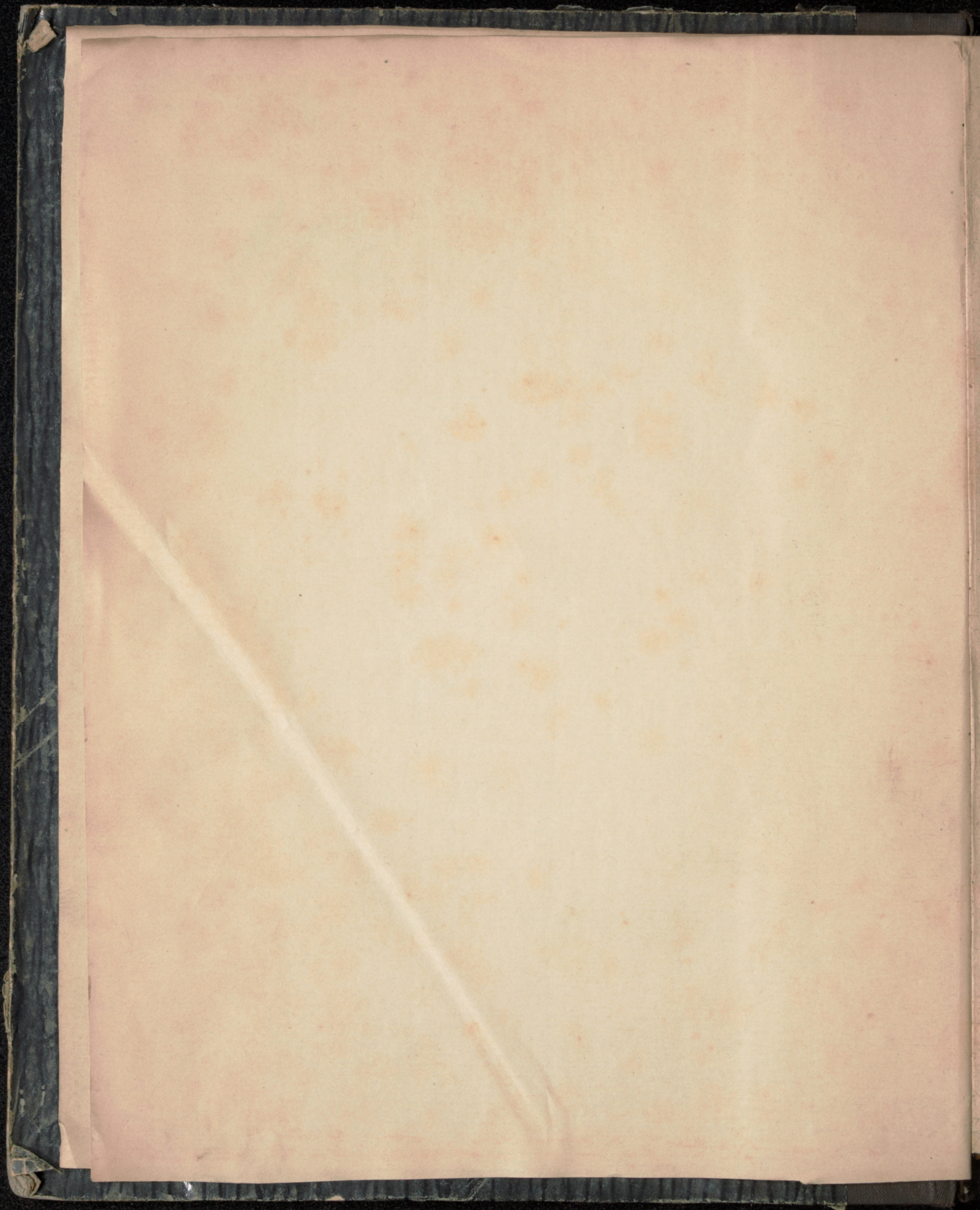

~~112~~

112

Fa - 1092 (112)

M
AB EA
JO.
PHI
IN
Typis

ב ע ה
מימי מעין הישועה מים צלולים:

SIVE DE

**PURITATE FON-
TIUM EBRÆORUM**

SPECIATIM

EX LIBRO JOSUÆ PROBATA

DISSERTATIO PHILOLOGICA TERTIA

QUAM

DIVINIS AUSPICIIS

PRAESIDE

M. ANDR. CONR. WERNER

GOTHANO GYMNASII RECTORE

IN GYMNASIO STADENSI

AD DIEM 3. APRIL. 1726.

**PLACIDO COMMILITONUM EXA-
MINI SUBMITTIT**

ET

SIMUL ULTIMUM VALE MUSIS PATRIIS HELMSTA-
DIUM PETITURUS DICIT

JOHANNES FRIDERICUS ADLER

ZEVENA BREMENSIS

S. S. THEOL. CULTOR

STADÆ LITTERIS PUBLICIS

MAGNIFICO SUMME REVERENDO
ATQUE EXCELLENTISSIMO
DOMINO
LUCAE
BACMEISTERO
GENERALI - SUPERINTENDENTI
ET
CONSILIARIO ECCLESIASTICO
IN DUCATIBUS BREMENSI ET
VERDENSI
LITTERARUM ELEGANTIORUM MAECENATI
VITÆQUE SANCTIORIS CULTURÆ
IN PRIMIS DEDITO
VERE THEOLOGO
ANTIQUO MORE FIDE AC PIETATE
D. D. D.
DEVOTISSIMI
PRÆSES ET RESPONDENS.

DE

DE PURITATE FONTIUM EBRÆO-
RUM SPECIATIM EX LIBRO JOSUÆ

PROBATA,

DISSERTAT. III.

CAP. III.

De generis & numeri simul discrepantia,
quando objectum cum verbo, no-
mine, & pronomine, in utroque dif-
crepat.

Jos. 6, 23.

ויבאו הנערים המרגלים ויוציאו את רחב ואת
אביה ואת אמה וגו ואת כל אשר לה ואת כל משפחותיה
: הוציאו ויניחום מחוץ למחנה ישראל: i. e. *Tunc venerunt pue-
ri illi exploratores, & eduxerunt Rahabam, patrem ma-
trem, fratresque ejus, omne quod ipsi erant, & omnes ejus
familias, eduxerunt & collocarunt EOS extra castra I-
sraelis.* Fateor quod mihi necesse non fuerit, hunc positum ver-
borum his annumerare exemplis, quæ in genere & numero ad regu-
las non satis directa videntur; res enim nota & apud omnes fere pervul-
gata est, quod, nominibus (a) duobus vel pluribus singularibus (di-
versi etiam generis) præeuntibus suffixum plurale in genere masculino
respondeat: ac præsertim si hic suffixum masc. in ויניחו referas ad
precedens אב & אחים ceu digniora subjecta, verba nihil difficultatis
habent. Sed dum omnem dubitationem difficultatem & erroris
suspicionem tollere studemus, hæc in medium fuerunt proferenda. In
primis autem hæc perdifficilis explicationis videbatur ratio, quia
LXX. Int. suffixum Masc. plural. in ויניחו græce reddiderunt in sing.
Fem. καὶ κατέσθσαν αὐτὴν ἔξω τῆς παρεμβολῆς Ἰσραηλ; ubi αὐτὴν vel
ad Rahab, ceu personam primariam, vel ad paulo ante præcedens
συγγενείαν, familiam traxerunt. Ad quam cogitationem & alii dedu-
ci

(a) Conf. D. Danzii Interpr. §. 9. 2.

ci possunt, ut arbitrentur, suffixum Masc. etiam in ebraeo textu referri ad vocem משפחות, quæ supra posita est, quæ cum deinde in genere haud concordat; משפחות enim femininum est, utpote ex sing. משפחה derivatum. Sed horum verborum facilis est & prompta defensio; nam est compositio, sensum vocis משפחה respiciens, quæ, ut pervulgatum est, integram gentem, vel nationem notat, ut Jer. I, 15. c. X, 25. quam significationem sæpius inculcat R. Sal. ben MELECH (b) in Michlal Jophi. Deinde proprie hac voce familia significatur, quæ sententia in nostro loco sub hac voce subjicienda est. Cum itaque משפחה plura significet, licēbit tamen vocis significationem eo trahere quo velis; sive enim nationem, sive familiam notet, tam nationem, quam familiam ex multis constare hominibus, cum fortioris, tum sequioris sexus constat: fundamentum autem utriusque sunt mares. Et hoc respectu constructio vocis משפחה sine dubio fabricata est, quia auctor divino spiritu afflatus non ad formam externam sed vim verbi, i. e. ad mares familiae fundamentum respexit. Talis profecto cum Masc. verborum constructio Jer. 33, 24. apparet: **וַיִּמְאַסֵּם** i. e. duas istas familias, QUOS (tam mares sc. quam feminas) elegerat, *Jehova, jam speravit.* Quam consecutionem in conjunctione verborum Latini ad syllepfin generis referunt; qua de SANCTIUS (c) loquitur, in syllepfi generis ad masculinum si inter alia fuerit recurrimus, v. g. quam priorem pater mihi & mater mortui essent. (d)

Jof. 8, 5.

וְאֵנִי וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתִּי נִקְרַב אֶל הָעִיר וְחַיָּה כִּי יֵצְאוּ
: **וְנִקְרַבְנוּ** i. e. *ego autem & totus populus qui mecum est, accedemus ad URBEM, & eveniet quando egredientur obviam nobis, quemadmodum primum, ut fugiamus EOS.* Verbum plural. Masc. & pronomen Masc. regit nomen עיר, quod a plerisque, qui se philologos & grammaticos profitentur, femininorum in numero habetur; quo & sæpissime

(b) ad Jer. I, 3, fol. 109. col. 1. circ. fin. et ad I. c. X. fol. 113. col. 4. circ. fin. (c) in Minerva p. m. 391. (d) Conf. G. J. Vossius in Arist. libr. de construct. p. m. 319.

me conjungitur cum aliis; unde & a KIMCHIO (e) grammaticorum peritissimo hæc sententia approbatur. Quo posito & omnium fere consensu approbato, consecutio in conjunctione verborum nostrorum non est servata, quia generibus & numeris perturbatur oratio, dicendum enim: **כי תצו עיר**. Quod autem quidam Philologi putant, vocem עיר sequiori tantum genere adhibitam deprehendi; valde mihi videntur errare, nam cum utroque conjungitur, probantibus exemplis: Jos. 15, 32. 41. l. c. v. 21. Jos. 13, 28. ut v. 23. c. 11, v. 12. 13. Jon. 1, 2. &c. Sic autem constructio verborum, qua numeris perturbari videtur oratio, in nullam difficultatem incurrit, עיר enim interdum per metonymiam de incolis urbium fumitur, monente KIMCHIO (f); propterea & hic tali verborum structura ad vim & sensum conformata est oratio. Hoc nobis non modo confirmabunt, sed etiam persuadebunt verba l. c. v. 7. **והורשתם את העיר** i. e. & expellatis urbem; domos urbis certe nemo potest expellere, sed incolas, hinc sine cujusquam dubitatione עיר per metonymiam incolas significat: ad quam sententiam etiam illa, quæ R. S. b. MELECH Judæorum Doctissimus interpres scripsit (g), pertinent. His probe observatis verborum apta & ornata est constructio, & in verbo Masc. **יצא** ac pronom. Masc. plurali **לפניהם** cum Fem. sing. עיר consecutio egregie servatur, & ita apertissime explicari potest: *ego autem totusque populus qui mecum est accedemus ad urbem, & eveniet, quando egredientur (עיר i. e. metonymice, incolæ urbis) obviam nobis ut antea, ut fugiamus eos (עיר i. e. meton. incolas urbis.)* In eadem sententia posita sunt verba LXX. Interpr. quibus hæc interpretati sunt: *καὶ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ μετ' ἐμῶν προσάξομεν πρὸς τὴν πόλιν, καὶ ἔσται ὡς ἂν ἐξέλθωσιν οἱ κατοικοῦντες τὰ εἰς συναντήσιν ἡμῖν &c.* Eadem ratione etiam Latini voce civitatis utuntur, hinc JUSTINUS (h) civitatem

A 2

(e) in comment. ad 2. Sam. 17, 13. fol. 349. c. 2. Edit. Buxtorf. **ומה שאמר אותו וזכר עיר שהיא לשון נקבה אותו אמר**
 עיר, (f) in libr. rad. ad voc. עיר, על מגדל שהיה בתוך העיר:
 & l. c. in rad. **יצא** sic autem scribit. **זכר עיר כלשון זכר**
וערוה עליה כי פירוש וערוהה עליה נפסק כר אחד ואחר
מערוה ויתקן כי אמר לשון זכר על העם אשר בעיר
 פירוש ארץ: (g) in Michl. Jophi ad h. l. fol. 5 r. col. 2, verbis:
 (h) Libr. 2, c. 12, v. 14.

tatem, recte dixit: non in ædibus, sed in civibus positam esse; Idem (i) tali casu ad vim verborum orationem suam accommodat, dein scribit: ut aeternitatem legibus suis daret, jurejurando obligat civitatem, nihil eos de eius legibus mutaturos (k). Et sic quoque Cæsar loquitur (l), apud Helvetios, inquit: Longe nobilissimus, & ditissimus fuit Orgetorix, is M. Messala & M. Pisone Consul, regni cupiditate inductus, conjurationem nobilitatis fecit, & civitati persuasit, ut de finibus suis cum omnibus copiis exirent. Id facile eis persuasit, &c.

Jof. 9, 18.

: וילונו כל הערה על הנשיאים וגו', i. e. & *murmure obloquebantur omnis concio principibus*; & simili fere ratione Jof. 22, 12. ויקהלו כל ערת וגו', CONGREGATI sunt omnis CONCIO Israelitarum. In ista verborum structura per genus & numerum peccari, & forma orationis in solæcismi speciem cadere videtur, quia ערה genus Femininum, & numerum Sing. habet, verbum autem in Masc. & plurali ponitur. Et certe vocem ערה esse nomen Femin. patet ex Jud. 20, 1. ותקהל הערה. Quæ cum ita sint, numerus tamen omni solæcismi vitio caret, quoniam ערה ad collectiva nomina pertinet, quæ, ut sæpius monuimus, nunquam fere aliter quam in plurali a scriptoribus dicuntur. Neque genus vitiosum Dici poterit, ערה enim cœtum notat, seu populi totius, tam ex viris quam feminis constantis, concionem. Ad sensum itaque constructio verborum accommodata est, non ad externam formam, ut C. 22, 16. Hæc Latinis quoque sunt permessa, qui Syllepsin per genera & numeros simul appellant, qualis verborum constructio in sequentibus apprehenditur: *pars in crucem aëii*. Et apud STATIUM (m) - - -
Subeunt Tegæa iuventus

Auxilio tardi.

Conf. VOSSIUS (n) & SANCTIUS (o). Et apud SALLUSTIUM (p): *præterea juventus quæ in agris manuum mercede inopiam toleraverat - -*

eos

(i) Libr. 3. c. 3. v. 11. (k) conf. etiam libr. 3. c. 4. v. 4. (l) de Bell. Gall. Libr. 1. c. 2. v. 1. (m) libr. 7. Thebaid. v. 605. (n) in Arist. de constr. p. m. 395. (o) in Minerva. p. m. 390. (p) Bell. Catil. c. 37. p. m. 103.

eos atque alios omnes malum publicum aiebat. TACITUM (q): concionem discedere in manipulos jubet, sic melius audituros. Ac apud eundem TACITUM (r): pars a militibus caesi.

Jos. 10, 28.

ואת מקדה לכר ירושע כיום הוא ויכיה לפי חרב ואת
מלכה החרים אותם ואת כל הנפש אשר כה לא השאיר שריד וגו'
i. e. urbem Makkedam autem occupavit Josua eo ipso die,
& percussit eam acie gladii, & regem ejus diris devo-
vit, illos, & omnem animam existentem in ea; non re-
liquit superstitem. Hic suffixo Masc. plurali אותם subjungitur
femininum sing. מקדה; erunt itaque qui solæcismi vitium esse in ver-
borum structura putabunt, quia pronomen genus Masc. & numerum
plur. habet, sed מקדה cum quo vocabulo conjungitur, Femin. & sin-
gularem. Sed observandum, duobus vel pluribus nominibus diversi
etiam generis singularibus præeuntibus, suffixum plurale in Masc. re-
spondere (s). Vel etiam suffixum verbi ויכיה exponi debet tanquam
ab illo separatum (t); inserta particula ב, & voce עיר metonymice
pro incolis accepta: unde sic de Ebræo convertere poteris: & urbem
Makkedam occupavit Josua eo ipso die, & percussit in ea incolas acie gladii, & re-
gem ejus diris devovit, illos (sc. regem, & incolas), ac omnem animam, qua
erat in ea; non reliquit superstitem. Nisi אותם cum sequenti נפש verbo-
rum constructione ad vim & sensum vocis נפש accommodata, & hac
collective sumpta, in hunc modum malles conjungere: & regem ejus
devovit, illos, id est (u) omnes viventes, (sc. homines, נפש enim pro
toto homine sumitur, Ezech. 18, 20. Ies. 58, 5. Gen. 12, 5. c. 14,
2. c. 17, 14. c. 46, 15. Lev. 2, 1. Psalm 25, 13. &c.) JOH. DRU-
SIUS putat quidem (w) אותם illos, hic idem esse ac אותם cum illis,
ad quod autem subjectum pronomen pertineat, non indicavit; hoc
modo ita interpretari liceret: Makkedam autem cepit Josua eo ipso die, per-
cussit

8.
9.

2.
3.

(q) Annal. libr. I. p. 22. Edit. Lips. ex offic. Plantin. (r) Ann. libr. I. c. 30. p. m. 19. (s) conf. Int. D. Danz §. 9. 2. (t) Int. D. Danz. §. 50. VII. coll. §. 172. (u) IX. §. 149. II. Int. D. Danz. (w) in Annotat. ad Josuam aliosque libr. Bibl. crit. Sacr. adjunct.

cusque eam acie gladii, & regem eius devoravit una cum illis (regibus forsan supra commemoratis). Quam verbi interpretationem contextus quidem orationis non aspernatur ac respuit, nec insolitum & inusitatum Ebraeis, ut אֲתָם iisdem servatis punctis per præpositionem cum exprimant, nam nota sunt exempla: 2 Reg. 22, 24. c. 3, 12. Lev. 15, 18. 24. quo refert etiam R. S. b. MELECH (x) 2 Reg. 3, 11. sed huic explicationi obstat ac officit accentuatio. Quam sententiam nostram consensu suo MASIUS (y) approbavit; illud אֲתָם scribit: usurpatur quidem interdum pro אָתָם cum ipsis; estque etiam verborum hic coniunctio per se apertior, si sic accipias. Verum ego sequi malui accentuum interspirations, atque interpuncta, quos pausantes vocant, segol in verbo הַחֲרִים, & Rebia in illa ipsa particula אֲתָם, atque propriam huius notionem conservare. Putavi enim hunc accusandi casum pronominis ipsos, & eum qui sequitur, omnem animam referre אֲתָם כֻּלָּם כֻּלָּם ut dicunt grammatici, ad verbum הַחֲרִים i. e. anathemate perdidit, referri posse. Debet autem hoc omnem animam de solis hominibus accipi.

Jos. 12. 16.

מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִכּוּ וַיִּתְּנָה מֹשֶׁה עֲבָדָם: מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה i. e. Moses servus Jehova & Israelita percusserunt illos, & dedit eam Moses servus Jehova in possessionem &c. Erunt forsitan qui in istis vocabulis genere & numero vitium fieri putabunt, quia suffixum nunc in Masculino plurali, nunc aliud in feminino singulari ponitur, atque adeo sequentium ac priorum verborum inconueniens dispositio esse videtur. Veruntamen si adcuratius rem consideres, auctorem S. citra reprehensionem ita loquutum esse, & sic omnia elegantissime & decenter efferri intelligas necesse est; nam suffixum Masc. plural. cum מְלֻכֵי הָאָרֶץ regibus terræ conjungitur, de quibus v. 1. hi autem fuerunt reges regionis istius, Sichon rex Aemoreorum &c. quo de v. 2. & Och rex Basan, qui v. 4. nominatim profertur; ac suffixum Fem. singul. ad אָרֶץ, terram refertur, ut v. 1. dicitur: & hi sunt reges terræ istius, quos percusserunt filii Israel, & illorum terram adierunt. Tali modo omnia

(x) in Michl. Jophi ad I. c. fol. 79 col. 4. in fin. מֵאֲתָם יָבֵא עִם: הַחֲרִים בְּעֵינֵי עַם וְכֵן יֵשׁ אֹתוֹ: (y) In commentario ad h. l.

omnia elegantissime sese habent, atque ita convertunt etiam græce
 LXX. Int. *μωυσης ο ταις κυρις και οι ηοι ισραηλ επαταξαν αυτους, και
 εδωκεν αυτην. &c.* Quod si auctor libri sanctissimus, quomodo Mo-
 ses reges istos vicerit, brevi conficere voluisset, quemadmodum bre-
 viter proposuit victoriam Josuæ, & quomodo iste terras occupaverit
 v. 7. tunc hac ratione verborum nexum collocare potuisset: **ואלה
 מלכי הארץ אשר הכו משה ובני ישראל וגו סיחון מלך חשבון ועוג
 : מלך הבשן משה ובני ישראל הכו וגו :** atque ita in tali oratio-
 nis structura, quidquid horum verborum alteri debet succedere, huic
 statim esset subjunctum. Sed quia eximiam eorum indicare voluit po-
 tentiam, omnes illis subjectos terræ tractus enumerat, quo lectores
 facilius intelligant, quibus reges isti polluerint viribus: & hæc est cau-
 sa, quare consecutio verborum: **ויתנה, & הכו** ex superioribus
 fit repetenda. Hunc itaque in modum interpretamur: Moses servus
 Jehovæ & filii Israel percusserunt illos (reges Sichon v. 2. & Och v. 4.)
 & dedit eam (sc. ארץ terram v. 1.) Moses servus Jehovæ in posses-
 sionem &c. Huic nostræ paulo ante propositæ sententiæ assentitur
 quoque R. Isaac Abarbanel (z), inter Judæos doctissimus sacrarum lit-
 terarum interpres.

Jos. 13, 6.

**כל יושבי ההר מן הלבנון עד משרפת מים כל צידונים
 : אנכי אורישם מפני בני ישראל רק הפלה :** i. e. *omnes habita-
 tores montis a monte Libano, usque ad combustiones aqua-
 rum, omnes Zidonios expellam e conspectu Israelitarum;
 tantum divide eam. &c.* Omnia verba, quæ in hoc versu ante-
 cedunt, in Masculino plurali ponuntur, & nihilominus subito ad illa
 suffixum femininum in voce הפלה adjungitur, quamvis nullum ap-
 pareat vocabulum, ad quod satis commode referatur. Sed quando
 ad

(z) in comment. ad prophetas priores ad h. l. fol. 25. col. 3. ab initio

והיה ראוי שיאמר לכה סיחון מלך חשבון ועוג מלך הבשן
 כמו שעשה במלכים שזכה שהכה יהושע והאמת הוא
 שרצה להודיע שעם הנות שמה הכה שני מלכים לכו
 היו אותם השנים שקולים כנגד עשרים מלכים מאותם
 שהכה יהושע ולזה הזכיר רבנו ארצותם ועוהם הרבים :

8.
9.

1.
2.
13.

ad supra dicta oculos adjicimus, statim femininum nobis sese offert, quod cum pronomine egregie convenit, nam v. 1. dicitur: הארץ: כל ארץ הכנעני v. 2. נשאתה הרבה v. 4. זאת הארץ הנשאת v. 5. והארץ הגבלי; quæ vox & hic adhibenda hoc sensu: tantum divide eam (sc. terram). Quod & confirmare videtur RALBAG (a), ecce autem commemorat, inquit: Josue etate iam provecto, quia multe regiones remanserant, & ipse propter etatem bellum cum reliquis regibus gerendum conficere haud poterat, præceptum esse a Deo, ut has terras distribueret per sortem, haud secus ac si illas iam sub potestatem suam redegissent, novem videlicet tribubus, & dimidia Manassis; inter duas enim tribus & dimidiam iam terre portionem trans Jordanem partiti erant. In cujus sententiam eunt, MASIUS (b), verbis: tu modo terram universam sive subactam iam, sive nondum etiam distribuito inter tribus, ut tibi ante hac mandavi. Et RASCHI (c), ego, scribens: expellam eos post mortem tuam, &c. Ac huc quoque pertinent verba ABARBANELIS (d), vult dicere: totam terram, tam illam quæ sub iugum missa est, quam quæ nondum est devicta, Israëlitis sorte æqualiter assigna, ut hac ratione deinceps quilibet partem, quæ in portionem ipsi cessit, occupet.

Jos. 17, 18.

: והיה לך תוצאותו i. e. ut sit tibi termini ejus; ad litteram. Maximos video auctores in hac esse opinione, quod nomen תוצאות in plurali Fem. semper reperiatur, cum tamen verbum quo cum hic conjungitur, numerum singularem Masc. habeat; atque adeo in hoc orationis contextu, genere non minus, quam numero permutato, auctorem deliquisse facile quidam possent putare. Apud Judæos quidem brevissima est ratio docendi, per hoc loquendi genus veterem sermonis legem non aboleri; dicunt enim, consuetudinem verbi היה, qua neque in genere neque in numero cum vocibus, ad quas refertur, conveniret, vincere, quo minus talem verborum structuram a præceptis recedere dicas, & hanc ad genera loquendi pertinere, quæ Idiotismi vocantur, quæ non vitiosa sed recta sunt.

(a) in comment. ad h. l. fol. 250. col. 1. circa fin. Edit. Buxtorf. in Bibl. (b) in Comment. ad h. l. (c) In comment. ad h. l. f. 250. col. 1. in med. Edit. Buxtorf. הפלה לישראל בנחלה ויכבוש לאחר זמן כל שבט ושבת מה שנפל בגורלו: (d) In commentar. ad prophetas priores, fol. 26. col. 1. lin. 12. fqq.

sunt. Sed huic Judæorum de verbo וְהָיָה תְּרִיבֵי עִירָא opinionioni nemo accedere poterit, qui argumenta illa quibus hanc S. R. D. DANZIUS refutavit, accurate diligenter & considerate animo suo vult perpendere (e). His itaque rejectis, recte tamen dictum est: וְהָיָה תְּרִיבֵי עִירָא, *sit termini eius* rectam enim loquendi rationem reddit illa grammaticorum lex (f): *nota casus obliqui sæpe in pronomine non minus, quam præpositione deest*, atque ita verba nostra in hanc sententiam, latine possunt converti: *profecto mons erit tibi, silva quidem est, sed excindas eam, erit inquam tibi, una cum* (supplenda enim est ad ductum legis grammat. citatæ, partic. ב) *terminis suis, nam expelles Cananæos, quamvis falcatas quadrigas habeant: quia robustus, s. propugnaculum, est ille mons.* Et sic fere ABARBANEL doctissimus interpres hæc nostra interpretatus est (g). Deinde תְּרִיבֵי עִירָא non tantum in feminino sic deprehenditur, sed quia est ex sing. תְּרִיבָא, formæ תְּרִיבָא 1 Chron. 4, 29. תְּרִיבָא Ps. 39, 18. תְּרִיבָא Ps. 137, 3 (h), habet genus Masc. nam terminationes ים & ות non semper lucide genus definiunt & determinant, dum Masculina sæpe in terminatione ות, & Fem. in terminatione ים posita inveniuntur; ut fusius hoc probatum dederunt D. DANZIUS (i), Joh. DRUSIUS (k), R. David. KIMCHI, & ABEN ÊSRA (l). Tali modo hac compositione: וְהָיָה תְּרִיבֵי עִירָא & *sit termini eius*, minime peccatur, quia nomen תְּרִיבֵי עִירָא distributive sumendum est (m), ut hanc sententiam habeat oratio: & *sit tibi quilibet terminus eius.* Denique huic verborum structuræ & hoc invenies remedium, nam satis nota & pervulgata est illa, quæ apud KIMCHIUM reperitur observatio, quod, quando singularis cum plurali, vel pluralis cum singulari conjungitur, constructio verborum per Schema, s. Figuram prudentissime facta sit, & solæcismi vitio careat; quam etiam apud Cel. D. DANZIUM legimus (n), his ver-

B

bis

(e) in Diff. sinceritas f. l. V. T. vacillante Keri eluctant. §. X. p. 44. fqq. (f) Int. §. 176. (g) In comment. ad prophetas priores, fol. 32. col. 4. (h) Conf. Paradigmata Nom. venerandi D. Danzii, p. m. 83. Form. XXXIX. (i) In Instit. Grammat. Ebrææ §. 33. l. 2. obs. 1. (k) Observ. Sacrar. libr. IX. p. m. 194. [l] In Comment. ad Gen. XI. 3. fol. 36. Col. I. Edit. Jabl. in Pent. gloss. Idem l. c. f. 115. Col. I. [m] Conf. §. 80. [n] Interpr. D. Danzii. [n] Conf. Interpr. D. Danzii §. 83. IV

bis propositam: quando verbum cum nomine in numero discrepat, attenditur ad aliquod nomen ejusdem cum verbo numeri commode subintelligendum. Quod si itaque in nostro verborum positu vocem גבול terminus, suppleas, in vitium neutiquam incidit oratio, sed priorum ac sequentium inter se conveniens & elegantissima est dispositio, & sic possunt latine converti: & erit tibi terminus finium ejus (sc. montis). Quod eo magis corroboratur, quia v. 9. in eadem verborum structura paulo ante præcessit גבול, terminus. Quamvis autem c. 18, 12. in verbis ויהי רוצאתו ויהי Masorethæ lectionem ויהי postulent, & c. 19, 29. in vocibus: ויהי רוצאתו, legant ויהי, his tamen facile possumus carere, si illa, quæ supra proposuimus, in subsidium adhibeantur.

CAP. IV.

De personarum, eodem tamen manente subjecto, mutatione.

Jos. 5, 1.

ויהי כשמע כל מלכו האמרי וגו את אשר חוביש יהוה
 i. e. accidat autem, cum audirent omnes reges Amoraorum &c. illud
 quod siccaverit Jehova aquas Fordanis, a conspectu filiorum
 Israhel, usque dum transfremus nos &c. Quilibet mutationem personarum in his verbis reperiri facile intelliget, nam supra auctor divinus tertia plur. Num. sed statim hic prima plur. in verbo עברנו usus est; hinc, si orationem in eadem verborum structura continuata connectere voluisset, עברנו dicendum fuisse videretur. Et hæc est ratio, quare Masorethæ, ut pro suffixo primæ personæ, suffixum tertiæ adhibeatur, præceperint. Verum enim vero supervacaneam esse hanc auctoris Keri observationem, exquisitis rationibus hoc

con-

confirmat, quia alias l. c. v. 6. in verbis אשר נשבע יי לאבותם לתת לנו : i. e. quam (sc. terram) juramento promiserat Deus patribus illorum, se daturum nobis, ob eandam causam pro לנו nobis legendum esse להם illis, monere debuissent, quia tamen observatione ibi superfederunt. Hæc itaque recte dici probaturus, ante omnia monendum duxi, quod personarum mutatio apud Ebræos in eodem membro, eodem manente subjecto (o) sit frequentissima; unde & R. Day Kimchi memorat (p), hoc esse in lingua sanctæ more institutisque positum, ut aliquem nunc in secunda, nunc in tertia persona alloquatur. LXX. quidem interpretes personarum mutationem in textu inveniunt, Keri secuti, h. m. græce convertunt: ὅτι ἀπεξηράνε κύριος τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἐκ τῶν ἑμπροσθεν τῶν ὕδων Ἰσραὴλ ἐν τῷ διαβαίνειν αὐτούς. i. e. quod arefecerit dominus Jordanem fluvium ante filios Israel, cum transirent illi: & auctor versionis chaldaicæ, qui in eandem sententiam interpretatur, h. m. יי ית מי ירדנא מן קדם בני ישראל ער רעברו i. e. quod exsiccaverit Jehova aquas Jordanis ante filios Israel, usque dum transferant. Sed sine necessitate hi & B. LUTHERUS in sententiam auctoris Keri discessionem faciunt, auctor enim divino spiritu afflatus, prudentissime pro tertiæ personæ suffixo, primæ personæ suffixum ponit, quia in isto ipse comprehenditur, tanquam dux ac princeps populi, quibus in aliorum scriptis omnia adscribuntur; militibus certe hostem vincentibus nunquam victoria, sed duci, aut eximium & fortissimum facinus non semper auctori, sed principi, aut primoribus tribuitur. Talis personarum mutatio occurrit etiam Ezech. 32, 32. כי נתתי את חתיתי בארץ חיים i. e. quia posui terrorem ejus (Pharaonis) in terra viventium; Masorethæ sine dubio ob eandem causam & hic annotant legendum esse חתיתי terrorem meum, quia v. 26. dicitur: כתנו: posuerunt terrorem suum; ubi suffixum tertiæ personæ convenit cum verbo ejusdem personæ: proinde ut hic suffixum etiam cum verbo conveniat postulare videntur. Sed horum verborum rationem jam satis eleganter ante nos exposuit R. S. ben Melech (q), *Cetib*, scribit:

(o) conf. §. 84. Int. (p) in Comment. ad Pl. V. 7. הוא דרך הלשון. לרבר פעם לנוכח ופעם שלא לנוכח: כתוב בון וקרן ביווד והוא מאמר השם ותברך ad h. l. והכתוב רוצה לומר חתיית פרעה אני נתתי אתו לא

8.
9.
13.

bit: habet suffixum tertiae personae, Keri autem prima, & sunt verba Dei benedicti; sensus cetib; est: terrorem Pharaonis ego effeci, non ob potentiam & fortitudinem illius ortus est; sed תִּי Keri explicatio est: ego posui terrorem meum in terra vivendum contra illos, qui terrorem incusserunt. It. Ezech. 31, 18. ad quem locum conf. Kimchi & R. S. b. Melech (r). Porro 2. Sam. 7, 23 de quo verborum positu Cl. CLERICUS haud inepte scribit (s): (o Israelita.) hoc supplevimus, ut latinis auribus mutatio subita personae, quae Ebraeis frequens est, mollior accideret. Joh. PISCATORI apostrophe haec nimis dura videbatur, ideoque pro לַחֲמֵיךָ malebat legi לַחֲמֵי; Sed nihil opus est, frequentes enim in psalmis sunt ejusmodi subita conversiones.

Jof. 24, 7.

וַיִּצְעֲקוּ אֶל יְהוָה וַיֹּשֶׁם מֵאֵל בִּינְיָמִן וְכֹהֵן הַמִּצֵּדִים וַיֹּבִין הַמִּצֵּדִים וַיֹּבִיאוּ עִלְיֹו אֶת הַיָּם וַיִּכְסּוּ וַתִּרְאֶנָּה עֵינֵיכֶם אֲרֶצֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם: i.e. & clamarunt ad Jehovam, & posuit tenebras inter vos, & inter Aegyptios, & super-induxit illis mane illud, quod operuit eos, videruntque oculi vestri id quod feci contra Aegyptios: postea mansistis in ipso deserto annis (t) multis. In limine statim hujus capituli v. 2. seq. Auctor libri ab ipso Dei spiritu ad scribendum impulsus Deum sanctissimum in prima persona commemorantem induxit, nam v. 3. dixit: וָאֲקָח ego Deus accepi; v. 4. וָאֲתַתְּנִי & dedi; v. 5. וָאֲשַׁלְּחָנִי & misi; & v. 6. וָאֲדֻחֵם & eduxi; sed hoc ipso versu 7. ita verba fabricavit: & clamarunt (patres vestri, v. 6. memorati) ad Jehovam, qui posuit &c. ubi sane priorem orationis structuram continuaturo dicendum fuisset: וַיִּצְעֲקוּ אֵלַי: וַיִּשְׁמַתִּי וְאֲבִי: i. e. clamarunt ad me & posui, ac venire feci; idque eo magis, quoniam infra in hoc ipso versu prima iterum usus est: עָשִׂיתִי feci, & sic porro. Quod LXX Interpr. observantes, in hunc modum interpretantur: καὶ ἀνεβόησαμεν πρὸς κύριον, καὶ ἔδωκε νύφελον καὶ γνόφον

בְּכַח יָדוֹ וּבְגִבּוֹרָתוֹ וְהִקְרִי פִירוּשׁוֹ כִּי אֲנִי נָתַתִּי חַתִּיתִּי בְּאֶרֶץ: (r) in Michl. Jophi ad l. c. (s) in V. T. translation. & comment, Philolog. p. m. 301. (t) conf. D. Danzi Int. §. 173.

Φον ἀνα μέσον ἡμῶν καὶ ἀνα μέσον τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἐπήγαγεν, ἐπ' αὐ-
 τῆς τὴν θαλάσσαν, καὶ ἐκαλύψεν αὐτὰς, καὶ εἶδσαν οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν
 ὅσα ἐποίησε κύριος ἐν γῆ Αἰγύπτῳ καὶ ἦτε ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμερῶν πλείους. i. e.
 invocavimus dominum, qui posuit nubem & tenebras inter nos &
 Ægyptios, & superinduxit illis mare, quod operuit eos: & viderunt
 oculi vestri illa quæ perpetravit Dominus in regione Ægypti: & fuistis
 in deserto dies multos. Quibus verbis vocem tertiae plural. וַיַּצַּקוּ &
 clamarunt, in primam plur. mutant: & clamavimus, suffixo בִּינִיכֶם
 inter vos, in primam pluralem etiam converso. His cognitis dupli-
 cem personarum permutationem in his deprehendi reperimus, primo
 dicitur: invocavimus Jehovam (sc. patres vestri), cum tamen in subse-
 quentibus suffixum 2dæ personæ adhibeatur: qui posuit inter vos: quæ
 ea de causa sic conjungenda fuisse viderentur: וַיִּשַׁם בִּינֵיהֶם, & posuit
 inter illos (sc. patres vestros). Sed hæc non per imprudentiam, sed pru-
 dentissimo consilio ab Auctore facta, omnis vitii specie carent, & ra-
 tionem aliquam habent; nam secunda persona plurali, respectum ad
 quosdam seniores tunc præsentis, qui (ut hoc ipso versu dicitur וַתִּרְאֶינָה
 עֵינֵיכֶם i. e. & viderunt oculi vestri) omnia ista miracula Dei in Ægy-
 pto & alibi edita viderant & aspexerant oculis, habens utitur: ad illos
 se quasi convertit, ut per assensum eorum facilius ad credendum in-
 duceret cæteros, qui quidem oculis suis ipsi illa non aspexerant, sine
 dubio autem acceperant a patribus. Quod & indicare & innuere voluit
 KIMCHIUS, (u) ad v. 6. in quo eadem personarum mutatio depre-
 henditur in verbis: eduxi patres vestros ex Ægypto, & venistis versus mare,
 ita scribens: (venistis versus mare.) Respectu illorum Seniorum, qui mare al-
 gosum transferant (secunda persona utitur): & ita v. 7. & viderunt oculi vestri,
 (ubi iterum sic loquitur), respectu ad eosdem Seniores, tunc temporis adhuc
 in vivis existentes habito. Hos inter etiam Pinehas fuisse perhibetur a R.
 GEDALIA (w), jam ex eo, scribente: quod ex allegoricis expositionibus ad-
 duxi, dudum cognovisti, quod Pinehas unus fuerit ex illis, qui ex Ægypto egressi
 erant.

(u) in comment. ad h. l. כִּנְגַד אֹתָם וְקִנְיָם שֶׁעֲבָרוּ יָם סוּף וְכֵן וְכִנְגַד
 וְתִרְאֶינָה עֵינֵיכֶם כִּנְגַד אֹתָם וְקִנְיָם שֶׁהוּוּ עָרִיב בְּחַיִּיכֶם
 וְכִנְגַד יוֹעֵת (x) (w) in Catena Cabbalæ fol. 127. col. 1. lin. 17.
 מִה שֶׁכִּתְבֵתִי מִהִמְרָשׁ שֶׁפָּנְחָס הָיָה מִצֵּצְאֵי מִצְרַיִם וְשִׁחִיָּה
 יוֹתֵר הָיָה שְׁנֵיכֶם: וְכִנְגַד לְיוֹנִי: וְכִנְגַד לְיוֹנִי: וְכִנְגַד לְיוֹנִי:

8.
9.
2.
13.

sunt, quodque ultra trecentos annos vixerit. Deinde quoque in verbis : *הנהו וישם מנהל ויצעקו אל יהוה וישם מנהל* i. e. & clamarunt ad Jehovam, qui posuit tenebras, quia prima persona præcesserat, eodemque versu iterum sequitur : *עשיתי* feci, personarum mutatio latere videtur. Veruntamen talis loquendi modus non tantum apud Ebraeos, sed etiam alios satis tritus est & pervulgatus, ut (x) pro pronomine cujuslibet personæ ipsum nomen ponatur, cujus vicem illud subire debebat : proinde hæc eandem habent sententiam, quam si dixisset : clamarunt ad me, & posui &c. Sic penes Latinos Ovidius de se scribit (y) :

Naso Tomitanæ jam non novus incola terræ

Hoc tibi de getico littore mittit opus.

Ah quoties dixi : certe nil turpe docetis.

Idem (z)

Hanc tibi Naso tuus mittit Rufine salutem,

Qui miser est, ulli si suus esse potest.

Reddita confusæ nuper solatia menti

Auxilium nostris spemque tulere malis.

Et ipse Latinorum parens Cicero (a) : M. T. Cicero Appio Pulchro (ut spero) censori salutem plurimam dicit. Quod sine causa DORN-MAYERUS reprehendit (b). Proinde nostra, observatis supra dictis, ita latine possunt converti : & clamarunt (sc patres vestri v 6.) ad me (Juxt. §. 158. Int. D. Danz.) qui (§. 149. III. 1. coll. §. 158.) posui tenebras inter vos (o Seniores tunc una cum cæteris transeuntes mare, & jam coram adstantes) & Ægyptios : induxi (§. 167.) super illos mare, ac operui illos, videruntque oculi vestri (o senes ex illis tunc præsentibus adhuc viventes!) illud quod perpetravi in Ægypto : postea (§. 149. l. 2.) mansistis in deserto per annos (§. 173.) multos.

Jof.

(x) §. Int. 158. (y) Libr. I. de Pont. Eleg. I. v. 1. fqq. (z) l. c. Eleg. 3. v. 1-4. (a) Libr. 3. Epistol. 19. ad Familiar. (b) in Diff. de vitios. Cicer. imitat. Vorstii libro adject.

Jof. 24, 9.

ויקם בלק בן צפור מלך מואב ויילחם בישראל וישלח
 : ויקרית לבלעם בן בעור לקלל אתכם : i.e. *surrexit au-*
tem Balack filius Zippor rex Moabitarum & bellum intulit
Israëlitis, ac misit aliquem (c), qui (d) advocaret Bi-
leanum filium Beor, ut malediceret vobis. Statim v. 2.
 hujus cap. auctor libri sanctissimus, Deum ut supra jam percepimus,
 Israëlitas ceu præsentem in secunda persona alloquentem induxerat; hic
 autem eos ceu absentes considerat, dicens: ויילחם בישראל i. e.
 bellum gessit adversus Israëlitas, cum tamen ad imitationem verbo-
 rum: לקלל אתכם: dicendum fuisset: ויילחם בכם i. e. & in
 VOS pugnavit. Verum enim vero difficultati huic, partim illa quæ
 supra attulimus, partim R. S. b. Melech observatio, ad Jer. 3. (e) pro-
 posita medebitur, ubi hæc loquendi genera idiotismos vocat, h. e.
 orationis structuræ sæpissime adhibitas. Ita Mich. I, 2, שמעו העמים
 : כלם i. e. audite populi omnes illi, rectissime dicitur (f): ut alia
 loca silentio præteream. Quando autem Balak hic bellum adversus
 Israëlitas gessisse dicitur, hoc verbis Num. XXII. sqq. ubi de bello
 tantum a Balako agitato & suscepto, non autem gesto agitur, non re-
 pugnat, si illam grammaticorum legem observes (g): verbum quod
 actionem videtur exprimere, sæpe de voluntate vel conatu esse ex-
 ponendum. Hinc enim verba latine ita possunt converti: conatus est
 Balack bellum Israëlitis inferre. In quam sententiam pedibus quasi
 eunt ABARBANEL (h), & MASIUS (i): *jam vero, inquit: etiam regis*
Moabitarum Balack mentionem facit, secutus eam narrationis seriem, quæ est in Numeris. Hæcque
 imitatus quoque est vates Michæus C. 6. *Nam & is,*
 cum

(c) §. 79. II. Int. (d) §. 149. III. Int. (e) in Michlal Jophi, f. 11 c.
 col. 2. l. 3. sqq. (f) conf. R. S. b. Melech ad l. c. (g) §. 68.
 Interpr. (h) in comment ad prophetas priores, ad h. l. (i)
 in comment. ad h. l.

*cum Deum sua beneficia ingrato populo exprobrantem inducit, hos regis Balac & arioli Balaam elusos conatus inter alia commemorat: qui conatus bellum vocantur hoc loco. Neque enim usquam memoria proditum est, regem Balac manum cum Israele conseruisse: & VATABLUS: אֲחִי וְפָרְעֹה וְפָרְעֹה וְפָרְעֹה
& preliatus est, scribens: animo sc. & voluntate.*

DEO SIT LAUS ET GLORIA.

FINIS LIBRI JOSUÆ.

eveniat. Sed ego minas istas ut risi, sic adhuc contemno-
verende cum Tuos habeas Lutetiæ, qui ad te scribunt, sic ut
Pacti Grotiani cum Papistis habere possis allabora. Vale &
maturam mortem mecum imprecare.

Notæ ad Classicum.

ium Petrus Molinaeus, Sedanensium Theologus, sub nomine Hip-
tonis Caracotta Strigilem evadit. Grotio sese ita opponens.
resius, dissertationem de Antichristo publicavit. Ioannis Coc-
ani Professoris celeberrimi Commentatio in loca S. S. que de-
unt, satis mature prodit. D. Ioannes Hulsemannus, Witten-
essor meritiſſimus scripta Grotii pro pestilentissimis agnovit,
o ad alios declaravit. Hinc rem novi conaminis, aut exempli
rii non molior. Loquitur plurima sui parte pro me Doct. Ma-
ia discors, & Anti Christus revelatus, in primis parte se-

nomen Lutheranorum, cum Nostros adhuc tacere observent, pro-
formatos, in hac causa admodum sordet. Libelli nomen est ta-
verat D. Rivetus, insidiosam commentationem Grotii, super Cas-
tationem: Grotius interim ubivis volebat videri, credi, haberi,
b omnibus, Vir pacis Ecclesiastica studiosissimus: cum revera
nm Protestantium esset perverſissimus; Matre Papistica, Harle-
eticorum fasali natus, pedagogo papico subjectis ab eodemque in-
edoctus hinc conjurationis Barnesfeldiana reus, particeps, con-
victus evasit, ac ad perpetuos carceres damnatus fuit. Hæc sunt
yam autem faverrime libertati Ecclesiarum Gallicarum sit infi-
se, epistola quadam Gallice, ad se, a Gulielmo Vairio, annis
castris ad Joannem Angeriacum scripta, manifestavit ipse. Ty-
aven, Epistolam recusam, publicare primum non audebat, licet il-
loco molitionibus Grotii valde opportuno prodisset. Ego autem
enium toti Belgio confederato notissimum, ita pressi, ut tandem,
i invitus, eam epistolam Grotii, & seorsim quidem ediderit, quam
Protestantes, communis causa proditricem agnoscunt. Præterea,
us Cardinalis Richelius, Conciliationem Religionum, in Gallia
uis Gallis persuadere fuit conatus, id ejus modi arcanum fuit

E 3

quod

the scale towards document

